

NOGOMETNA TERMINOLOGIJA

Brdo pri Kranju, 7.11.2022

UVOD

- ▶ Pri govoru in poročanju o nogometu se že kar nekaj let srečujemo z vedno nižjo ravno jezika, predvsem pa neustrezno izbiro strokovnih izrazov.
- ▶ Namesto da bi bili zgled, se različni posamezniki (sicer v manjšini) iz vrst medijev in nogometne stroke z javnostjo sporazumevajo kar »po domače«.
- ▶ Vnaprej se opravičujemo vsem tistim, ki svoje delo opravljajo kakovostno in strokovno ter se zavedajo pomena ohranjanja visoke ravni jezika, ter upamo, da bomo ostalim pomagali dvigniti zavest o pomenu pravilnega izražanja.

POMEN STROKOVNEGA JEZIKA V NOGOMETU

- ▶ Verjamemo, da so predvsem aktualni nogometni trenerji prvi, ki bi morali pri sporazumevanju z ostalimi deležniki ohranjati visoko raven izražanja ter se izogibati popačenemu sporazumevanju, ki na nogomet meče slabo luč.
- ▶ Ne samo, da slab jezik veliko pove o osebi, ki ga uporablja, od nogometa odvrča vse tiste, ki jim tovrstno izražanje ni blizu – izobražence, intelektualce in ugledne gospodarstvenike.
- ▶ Strokovni jezik je pomoč k boljšemu razumevanju dogodkov na in ob igrišču
- ▶ Za strokovni jezik velja, da mora biti sporočilo kratko, objektivno, neosebno....besedišče v njem pa čim bolj nedvoumno, zato za določene pojme uporablja točno določeno strokovno terminologijo. Kar pa je lahko tudi suhoparno

POMEN IN VLOGA NOVINARJEV, KOMENTATORJEV

- ▶ Da bi se raven izražanja dvignila, moramo sodelovati vsi, ki se z nogometom tako ali drugače ukvarjamo.
- ▶ **Glavni akterji:** Nogometaši, nogometni funkcionarji, novinarji, komentatorji, nogometni strokovnjaki, ljubitelji nogometa, aktualni nogometni trenerji.
- ▶ **Novinarji in komentatorji:** Javnosti prenašajo sporočilo o nogometni igri, sodobni nogometni igri in dogodkih na igrišču, pri čemer je ključno, da uporabljajo jezik, ki je čim bolj strokoven in izčiščen tujk / primeri iz tujine
- ▶ Uporabljati že ustaljeno slovensko strokovno izrazoslovje ter se naučiti novih izrazov, ki nastajajo kot posledica sprememb v razvoju nogometne igre. Tudi tako bo nogometno okolje pri nas lahko napredovalo.

Pogled jezikoslovca

- ▶ **Trije problemi:**
- ▶ 1. Odnos med uporabo pogovornega in knjižnega jezika (žargon, metafora, pretiravanja, vzkliki..... stalna fraza, jezikovna in stilna sredstva, kalk, itd.
- ▶ 2. Raba neustreznih strokovnih izrazov
- ▶ 3. Raba prevzetih (tujke) namesto domačih besed

So komentator - strokovna terminologija

- ▶ So komentator med televizijskim prenosom (občasno oglašanje) ima več možnosti uporabe ustrezne strokovne terminologije. Enako velja za strokovne analize med polčasom in ob koncu tekme

Strokovnjaki - teorija

- ▶ Strokovnjaki so dolžni razvijati teorijo in s tem tudi terminologijo (fakultete, inštituti, NZS, šolanje trenerjev, novinarji).
- ▶ Teorija se ne razvija na igrišču / primer iz prakse
- ▶ Teorija je posnemaje prakse
- ▶ Praksa je uresničitev teorije

Olimpija proti prvaku trpela, a znova ušla slabemu Mariboru

Nogomet V 25. kolu 1. SNL Celjani v Stožicah izgubili še petič letos, Mura ogroža vodilna, Domžalčani korak bliže Evropi in bitki za prvaka – Slaba učinkovitost, le sedem golov

Izjava trenerja po tekmi za časopis

- ▶fantje so bili zelo **konkretni** in so igrali tudi naprej. Bili so **pragmatični** in enostavni. Izstopala je disciplina v vseh **linijah**, napadalcem je uspevalo **odložiti** žogo in ne le izgubljati. Res je, proti Švedski so v **finišu trpeli**, ker jih je zmanjkalo a so položili test taktične kulture

Tri skupine strokovnih izrazov

- ▶ Prevzete besede (tujke), za katere imamo ustrežnejše poimenovanje v slovenščini
- ▶ Pomensko manj ustrezni pojmi
- ▶ Neustrezni strokovni izrazi

TERMINOLOGIJA / IZRAZOSLOVJE

1) Prevzete besede, za katere imamo ustrežnejše poimenovanje v slovenščini

NEUSTREZNI STROKOVNI IZRAZI	PREDLOGI USTREZNEJŠIH STROKOVNIH IZRAZOV
obrambna linija	obrambna vrsta
zvezna linija	zvezna vrsta
defenzivna igra	obrambna igra
ofenzivna igra	napadalna igra
ofenzivni vezni igralec	napadalni vezni igralec/vezist
dribling	varanje
ledja	hrbet
winger	krilo
poldistanca	srednje velika razdalja
polkontra	protinapad na srednje velikem prostoru
kontranapad	protinapad
formacija	postavitev
pressing	pritisk
protipressing	protipritisk
box to box nogometaš	nogometaš, ki je med igro aktiven med obema kazenskima prostoroma

TERMINOLOGIJA / IZRAZOSLOVJE

1) Prevzete besede, za katere imamo ustrežnejše poimenovanje v slovenščini

NEUSTREZNI STROKOVNI IZRAZI	PREDLOGI USTREZNEJŠIH STROKOVNIH IZRAZOV
team player	kolektivno usmerjen igralec
igralna pozicija (igralec na poziciji srednjega branilca)	igralni položaj
sinhronizirano odkrivanje igralcev	usklajeno odkrivanje igralcev
timing	(časovna) usklajenost
basic slika na igrišču	osnovna slika na igrišču
visual learning	učenje z vidno predstavo
fizično-motorična analiza	analiza kondicijskih sposobnosti
kontinuirani napad	neprekinjen (dolgi) napad
Podaja s haubo	podaja žoge v loku
Podaja s parabolo	podaja žoge v loku
build-up	prehod v napad/priprava napada
v boks	v zgoščenem prostoru
centeršut	podaja s krila
zona šuta	prostor (cona) udarca
coaching education	izobraževanje trenerjev

TERMINOLOGIJA / IZRAZOSLOVJE

1) Prevzete besede, za katere imamo ustrežnejše poimenovanje v slovenščini

NEUSTREZNI STROKOVNI IZRAZI	PREDLOGI USTREZNEJŠIH STROKOVNIH IZRAZOV
dati si predolg for	potisniti si žogo predaleč
koncentracija	pozornost, zbranost, osredotočenost
obrambni blok (naletel je na obrambni blok)	čvrsta obramba
nivo igre	raven igre
kreativnost	ustvarjalnost
definitivno	zagotovo
trend	usmeritev
moment	trenutek
staf	osebje, član kolektiva, strokovno osebje
detajl (v igri)	podrobnost (v igri)
cooling break	osvežitveni odmor
faul	prekršek
konfuzno (začetne konfuzne minute)	zmedeno
poentirati	doseči zadetek
fokusiran	osredotočen

TERMINOLOGIJA / IZRAZOSLOVJE

1) Prevzete besede, za katere imamo ustreznejše poimenovanje v slovenščini

NEUSTREZNI STROKOVNI IZRAZI	PREDLOGI USTREZNEJŠIH STROKOVNIH IZRAZOV
asistenca	podaja pri голу / zadetku
v egalu (Tekma je še v egalu)	enakovreden
šansa	priložnost
konkretnost (v igri)	učinkovitist
blackout	slabi trenutki
offside	nedovoljen položaj
regularen (gol)	veljaven
korner	kot
duplirati	podvojiti
kompaktnost	trdnost
odpreti tekmo	začeti tekmo

TERMINOLOGIJA / IZRAZOSLOVJE

2) Pomensko manj ustrezni izrazi

NEUSTREZNI STROKOVNI IZRAZI	PREDLOGI USTREZNEJŠIH STROKOVNIH IZRAZOV
držati žogo	zadrževati/ohranjati žogo
nedorečena posest	nezanesljiva (slaba) ohranitev žoge
direktna žoga	neposredna (direktna) podaja žoge
konkreten igralec	kakovosten / odličen igralec
igrajo konkretno	igrajo organizirano / dobro, učinkovito
igralec, ki ima moment	kakovosten/odličen igralec; Igralec, ki vnaša presenečenje/...ki lahko samostojno rešuje
paralelna žoga	vzporedna podaja
potenten napad	močan/nevaren/učinkovit napad
imajo dober odvzem	učinkovito odvezemajo žogo
sprejem žoge proti cilju	sprejemanje žoge z obratom proti cilju
sprejem na odprto nogo	sprejemanje žoge s prosto nogo

TERMINOLOGIJA / IZRAZOSLOVJE

2) Pomensko manj ustrezni izrazi

NEUSTREZNI STROKOVNI IZRAZI	PREDLOGI USTREZNEJŠIH STROKOVNIH IZRAZOV
natančna predaja žoge	natančna podaja žoge
nedorečena posest	nezanesljiva ohranitev žoge
visoki pritisk in igra za gol iz vzete žoge	visoki pritisk z namenom odvzeti žogo in takoj preiti v zaključek napada
absorbirati pritisk (United je absorbiral Liverpoolov pritisk)	ubraniti se pritiska
izbalansiran (imajo dobro izbalansiran tim)	uravnotežen
taktično srečanje	v taktičnem smislu dobro organizirano srečanje
prvi polčas je bil igralen	v prvem polčasu je bila igra dobra
žoga	podaja žoge
vezist se doda v pritisk	vezist se vključi v branjenje

TERMINOLOGIJA / IZRAZOSLOVJE

3) Neustrezni strokovni izrazi

NEUSTREZNI STROKOVNI IZRAZI	PREDLOGI USTREZNEJŠIH STROKOVNIH IZRAZOV
bočni branilec	krilni branilec
odložiti žogo	kratka podaja, povratna podaja
preformacija v obeh fazah igre	prehodi v obeh fazah igre
reakcija po izgubljeni žogi	prehod v branjenje po izgubljeni žogi
višek igralcev	številčna premoč
pupe	figure
obračanje igre	spreminjanje smeri napadanja
odigrati žogo	podati žogo
odpiranje globine	odkrivanje v globino
napadanje globine igre	odkrivanje v globino
iskanje globine	odkrivanje (podaja ali prodor) v globino
start na drugo žogo	start na odbito žogo
štoper	srednji branilec
plitva formacija	zgoščen prostor /stisnjena/strnjena postavitev moštva

TERMINOLOGIJA / IZRAZOSLOVJE

3) Neustrezni strokovni izrazi

NEUSTREZNI STROKOVNI IZRAZI	PREDLOGI USTREZNEJŠIH STROKOVNIH IZRAZOV
napadalna tranzicija	prehod iz branjenja v napadanje
obrambna tranzicija	prehod iz napadanja v branjenje
igra proti žogi	pritisk proti žogi pri branjenju
podvajanje v obrambi	varovanje v obrambi
delati protinapad	izvajati protinapad
izgradnja od vratarja	prehod (priprava) v napad od vratarja
taktika v kompleksu	moštvena taktika
stati v bloku	braniti se v stisnjeni (zgoščeni) postavitvi/braniti se kompaktno (trdno)
biti zožen (Slovenija je dobra, ko je zožena)	braniti se v stisnjenem (zoženem) prostoru.
golman	vratar
igralna oblika za posest in reakcijo	igralna oblika za razvoj ohranitve žoge in hitrosti prehodov v igri

TERMINOLOGIJA / IZRAZOSLOVJE

3) Neustrezni strokovni izrazi

NEUSTREZNI STROKOVNI IZRAZI	PREDLOGI USTREZNEJŠIH STROKOVNIH IZRAZOV
organizacija igre na nizko formacijo	organizirano napadanje proti nasprotniku, ki igra obrambno/nasprotniku, ki se brani nizko
nastavljanje igralcev	odkrivanje igralcev
spustiti žogo na tla	igrati po tleh
igra s t. i. zamaknjeno trojko v organizaciji napada	igra, pri kateri obrambna vrsta varuje organiziran napad
sekanje linij s strani centralnih branilcev	podaje srednjih branilcev v globino med linijami nasprotnika
markacija	pokrivanje
momenti nedorečene posesti (druga žoga, duel, avt)	trenutki, ko je velika možnost za izgubo žoge (odbita žoga, dvoboj, metanje žoge iz avta)

TERMINOLOGIJA / IZRAZOSLOVJE

3) Neustrezni strokovni izrazi

NEUSTREZNI STROKOVNI IZRAZI	PREDLOGI USTREZNEJŠIH STROKOVNIH IZRAZOV
napadanje bočne globine	napadanje po krilu v globino
odprt igralec	odkrit igralec
hladen (Moral je hladen v igro)	neogret
lobana žoga	podaja v loku
špica	napadalec
kramponi	zamaški
blok (šstart v blok)	dvoboj
zapiranje srečanja	odločitev za obrambno igro
napadanje male globine	kratko vtekanje v globino

HVALA ZA VAŠO POZORNOST!

Dodatno besedilo - mnenja jezikoslovca

Od tipa besedila je odvisno kako strogo bi se naj govorniki na tv držali knjižnega oziroma pogovornega jezika

- ▶ Vnaprej pripravljeno besedilo - branje poročil - voditelj uporabi IZBORNO IZREKO (najvišja oblika knjižnega jezika)
- ▶ Prosto tvorjena besedila (TV prenos) - pričakuje se raba KNJIŽNO POGOVORNEGA jezika (manj stroga oblika)

Publicistična besedila

- ▶ Obravnavajo bolj raznoliko problematiko, od resnejše (politika, gospodarstvo) do manj resne (zabava, šport) in imajo za razliko od strokovnih precej širše občinstvo, ki zajema posameznike z različnim poznavanjem obravnavane problematike - od strokovnjakov do popolnih laikov, ki se jim vsem skušajo približati
- ▶ Krog ljudi je zelo raznovrsten, tako glede izobrazbe, poznavanja nogometne igre....je pa skoraj vsem skupno to, da „imajo nekaj pojma o nogometni igri“
- ▶ Publicistični jezik je jezik medijev

Problem terminologije

- ▶ Športni prenos ni strokovno besedilo temveč spada med PUBLICISTIČNA (širše) oziroma poročevalska (ožje) besedila
- ▶ Publicistična besedila se od strokovnih precej razlikujejo
- ▶ Strokovna besedila obravnavajo strokovne teme in so namenjena ozkemu krogu ljudi (strokovnjakom, znanstvenikom)
- ▶ Za strokovni jezik velja, da mora biti sporočilo kratko, objektivno, neosebno..., besedišče v njem pa čim bolj nedvoumno, zato za določene pojme uporablja točno določeno strokovno terminologijo. Kar pa je lahko tudi suhoparno

Zanimivo besedilo - čim širši izbor besed

- ▶ Če komentator želi, da bo njegovo besedilo zanimivo, dinamično, manj monotono se poizkuša **IZOGIBATI PONAVLJANJU IZRAZOV**, zato posega po čim širšem naboru besed ali besednih zvez za posamezne pojme, pri čemer ima pri nogometu precej širok nabor
- ▶ Na tekmi med Mariborom in Olimpijo v Ljudskem vrtu bo tako pri omenjanju obeh ekip komentator uporabil naslednje izraze: domači, domačini, gostitelji, igralci Maribora, Mariborčani, igralci v vijoličastih dresih, vijoličasti, vijolice, aktualni prvaki, Štajerci, izbranci Damirja Krznarja; gostje, igralci Olimpije, Ljubljanačani, zmaji, zeleno beli...Kraj dogajanja bo povezan z Mariborom, Štajerska prestolnica, Ljudski vrt, mesto pod Kalvarijo, mesto ob Dravi

Cilj publicistov

- ▶ Poleg obveščanja širše javnosti (uporaba strokovnega jezika) želijo tudi, da so njihova besedila prejemnikom čim bolj zanimiva, zato se ob uporabi STROKOVNIH IZRAZOV poslužujejo tudi JEZIKOVNIH SREDSTEV, s katerimi skušajo pritegniti in ohraniti pozornost prejemnikov, jim tematiko približati, poživiti besedilo, ohraniti dinamiko
- ▶ Pogosto se v tovrstnih besedilih uporabljajo STILNA SRDESTVA s polja metaforike, pretiravanje, vzklik.....

Žargonski izrazi

- ▶ Nekateri avtorji z namenom, da bi se približali uporabnikom ali tudi zgolj zaradi pomanjkanja ustrezne terminologije uporabljajo ŽARGONSKE IZRAZE, ki so v rabi med pripadniki posameznih interesnih skupnosti (v tem primeru med športniki, trenerji in navijači)
- ▶ Po Toporišiču je žargon opredeljen kot interesna govorica strokovne zvrsti, ki se kaže v rabi neuradnega, zato pa bolj živega in za delovne pogoje bolj praktičnega, sicer pa enoumnega izrazja; v zdravstvu npr. delati glavo „operirati“, v šoli npr. cvek „negativna ocena“, pogniti/pasti „ne napraviti izpita“, slovka „profesorica slovenščine“

Žargonski izrazi

- ▶ Žargon je pogovorna zvrst strokovnega jezika
- ▶ V osnovi naj bi se izogibali žargonizmom v javnih besedilih. Čeprav je med samimi žargonizmi razlika: nekateri, ki so v splošnem jeziku bolj uveljavljeni se zdijo bolj sprejemljivi

Stilna sredstva

- ▶ Komentatorji se poslužujejo različnih STILNIH SREDSTEV (metafor, primerjav, retoričnih vprašanj itd.) kot so na primer:
 - ▶ - igralec je sprožil pravi projektil; igralci so pustili srce na igrišču
 - ▶ - igralec je zatresel mrežo; vratar je ohranil mrežo nedotaknjeno
 - ▶ - igralci se borijo kot levi
 - ▶ - igralci so zmleli nasprotnike; stoodstotna priložnost
 - ▶ - kakšna priložnost
 - ▶ - ali je to gol za finale ?
 - ▶ - neustrašen branilec

Veliko primerov, ki sem jih v preglednici navedel kot neustrezne, spada med **STILNA SREDSTVA**

- ▶ Če bi komentator namesto njih uporabljal zgolj strokovno, **STILNO NEZAZNAMOVANO BESEDIŠČE**, bi bil prenos za večino gledalcev pust, monoton in zato manj zanimiv

Tujke - prevzete besede

- ▶ Komentatorji na televiziji naj se izogibajo privzetim besedam in besednim zvezam, če je na voljo domača ustreznica

